ISSN:2181-1458

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR

VAZIRLIGI

ILMIY AXBOROTNOMA 2023

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTNOMASI

- НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
- SCIENTIFIC BULLETIN OF NAMANGAN STATE UNIVERSITY

4

ISSN:2181-0427

journal.namdu.uz

MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA BA'ZI AMALIY DASTURLARNING AHAMIYATI

Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li-Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Matematika o'qitish metodikasi va geometriya kafedrasi o'qituvchisi
email: niyozkhon98@mail.ru

Annotatsiya: *Bugungi kun talabiga ko'ra, ta'lim sifatini oshirish va ta'limda turli texnologiyalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Ushbu maqolada videodarslar yaratish va ularni qo'llash texnologiyasi imkoniyatlari haqida fikr yuritilgan.*

Tayanch so'z va tushunchalar: *Camtasia Studio, Adobe After Effects, Adobe Premiere Pro, informatika, video, videodars, kompyuter, metodika, mutaxassis.*

ЗНАЧЕНИЕ НЕКОТОРЫХ ПРАКТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ В ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ

Эргашов Ниязхан Ильязхан оглы-Чирчикский государственный педагогический университет, Преподаватель кафедры методики преподавания математики и геометрии
email: niyozkhon98@mail.ru

Аннотация: *Сегодня востребованностью считается целесообразность использования различных технологий в обучении, а также повышение качества образования. В данной статье речь идет о возможностях технологии создания и применения видеоуроков.*

Ключевые слова и понятия: *Camtasia Studio, Adobe After Effects, Adobe Premiere Pro, информатика, видео, видеоурок , компьютер, методология, эксперт.*

THE IMPORTANCE OF SOME PRACTICAL PROGRAMS IN THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT EDUCATION

Ergashov Niyozhan Ilyozhan Oglu-Chirchik State Pedagogical University
Teacher of the Department of mathematics teaching methodology and geometry. email: niyozkhon98@mail.ru

Annotation: *Today's demand is considered in accordance with the purpose of improving the quality of education, the use of various technologies in education. This article describes information about the possibilities of creating video lessons and the technology of their application.*

Key words and concepts*: Camtasia Studio, Adobe After Effects, Adobe Premiere Pro, computer science, video, Video Lesson, computer, methodology, expert.*

Kirish

"Raqamli asr" deb atalmish hozirgi davrda yurtimiz ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Bu esa yuqori malakali mutaxassislar zimmasiga tegishli o'quv fanlari bo'yicha o'quv adabiyotlarini hozirgi davr talabi va ilm-fanning so'nggi yutuqlarini hisobga olgan holda yangilab borish, ta'lim jarayoniga innovatsiya va yangi ta'lim texnologiyalarini joriy etishni taqozo etmoqda.

Axborot texnologiyalari yordamida elektron darsliklar, elektron o'quv qo'llanmalar, pedagogik dasturiy vositalar, turli ta'lim resurslari, o'qitishning elektron vositalari, multimediali darsliklar yaratish, ulardan foydalanish hamda kompyuterlar jamiyatimizning barcha sohalariga

www.journal.namdu.uz
ISSN: 2181-0427

jadal sur'atlar bilan kirib bormoqda. Bu esa o'z navbatida ilm-fan taraqqiyotiga, ta'lim sifati va samaradorligining o'sishiga katta hissa qo'shmoqda.

Bunday darsliklardan bugungi kunda keng foydalanilayotgani bu – videodarsliklardir. Jamiyatimizda ijtimoiy tarmoqlar va umuman internetga talab o'shishi hamda yoshlarimizning aksar qismining internetdagi turli qiziqishlarini e'tiborga olgan holda yoshlarimizni o'zlari tanlagan sohaning eng malakali mutaxassislari sifatida tarbiyalash, ularning Internet tarmog'idan foydalanish madaniyatini shakllantirish va bunda turli darsliklardan foydalanib o'qitishni davrning o'zi taqozo etmoqda. Shulardan kelib chiqib mamlakatimizdagi oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarimizni zamon talabiga mos raqobatbardosh kadrlar sifatida shakllantirish uchun pedagoglarimizdan o'qitishning innovatsion texnologiyalariga asoslangan yangi pedagogik vositalarni ishlab chiqish va uni ta'lim jarayoniga joriy etish qat'iy talab qilinadi. Shu bois talabalarning auditoriya va auditoriyadan tashqari mustaqil izlanishlari uchun zarur bo'ladigan videodarsliklar yaratish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri sanaladi. Bu esa bugunda nutqimizda keng ishlatilayotgan "teledars", "onlayn dars", "videodars" tushunchalarida ham o'z aksini topib bormoqda. O'z ustida ishlaydigan, zamondan ortda qolishni istamagan aksariyat o'qituvchilar esa bugun bor mahoratini o'zi yaratayotgan mahsulotlarida namoyon etib kelmoqda. Avvaldan tasvirga olinib, maxsus tekshiruvlardan so'ng efirga uzatilayotgan tele va video darslar internet tarmog'iga joylangach undan onlayn tarzda foydalanish imkoniyatiga ega bo'lgan talaba, tushunmagan joylarini takroran ko'rib o'rganishi jihatidan ham an'anaviy sinf-dars shaklidan ko'ra ustunlikka ega ekanligi namoyon bo'lmoqda. Ta'kidlash joizki, videodarslar nafaqat talabalar balki o'qituvchining o'zi uchun ham foydaliligi, o'z-o'zini tahlil qilishi ba'zan o'zgalar tahlilidanda yuqori samara berishi bugun barchaning ko'z o'ngida namoyon bo'lmoqda.

Adabiyotlar tahlili

Hozirgi raqamli texnologiyalar davrida kundan kun bir biridan yangi va innovatsion uslub va usullar yaratilmoqda. Shunday ekan mustaqil ta'limni tashkil etishda amaliy dasturlardan foydalanish, ta'lim jarayonini yangicha va intensiv usullar bilan tashkil etib AKTlar orqali yetkazib berish bugun muhim vazifalardan biridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi" Farmonida ayni shunday muhim maqsad va vazifalar ko'rsatib o'tilgan. Bu borada esa hozirda yurtimizda juda ko'plab ishlar olib borilmoqda. Shulardan videodarslar yaratish va ularni qo'llash bo'yicha bir qancha horijiy va mahalliy maqolaalar yozilgan bo'lib, ushbu maqolalarni o'rganish natijasida bu yo'nalish hozirda yanada jadal rivojlanmoqda. Videodarsliklar yaratish bo'yicha bir qancha xorijiy maqolalar mavjud bo'lib ularda video darslarni yaratuvchi ko'plab dasturlarning tarkibiy qismi hamda ishlashi haqida ma'lumotlar keltirib o'tilgan. Bugungi kunda mustaqil ta'limni tashkil etishda ushbu adabiyotlarni tahlil qilgan holatda yangi yaratilgan, zamonaviy hamda videodarslar yaratishda qulay va ko'p vazifali tezkor dasturlar haqida ma'lumotlar berish muhim vazifa hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Darsliklarni videotasvir ko'rinishida yaratish va ularni saqlashda real hodisalar uchun web-kamera yoki video-kamera qurilmalaridan; taqdimotlar va turli animatsion jarayonlarni tasvirga olish uchun maxsus dasturlardan foydalanishimiz mumkin. Bularga Camtasia Studio, Adobe After Effects, Adobe Premiere Pro, iSpring Suite, Bandicam, SnagIt, CamStudio kabi ko'plab dasturlarni misol qilishimiz mumkin. Keling quyida hozirgi kunda mustaqil ta'limni tashkil

www.journal.namdu.uz
ISSN: 2181-0427

etishda hamda videodarsliklar yaratishda yuqoridagi dasturlar kabi keng tarqalgan va optimallashtirilgan, ko‘p funksiyali hamda qulay interfeysga ega dasturlarning bir nechtasi bilan tanishib chiqaylik.

Camtasia Studio – interaktiv o‘quv materiallar yaratish uchun juda qulay vositalardan biridir. U yordamida ta’lim, masofaviy ta’lim, texnik qo‘llab-quvvatlash yechimi, mahsulotlar namoyishi, taqdimotlar, trenirovkalar yaratish mumkin. U o‘zida ish stolida qanday jarayonlar ketayotganini videofayl sifatida saqlash qobiliyatiga ega.

- Camtasia Studio beshta asosiy utilit qobiq tarkibga ega;
- Camtasia Recorder (ekran video yozuv uchun);
- Camtasia Menumaker (loyiha bosh menyu (disk) yaratish uchun);
- Camtasia Audio Editor (yangi audiofayl yaratish, mavjudlarini tahrirlash, turli mediafayllar ovozlari uchun);
- Camtasia Theater (SWF-fayllar ijro menyusi yaratish uchun);
- Camtasia Player (ekran videoyozuv ijrosi uchun).
- Camtasia Studio dasturi ekranni to‘la, qisman yoki ba’zi qismlarini yozish xususiyatiga ega bo‘lib, ixcham videofayllarni yaratib beradi. Camtasia Studio loyihalar (proyekt) CAMPROJ, ekran videoyozuv esa CAMREC formatli kengaytmalarga ega bo‘ladi [4].

Videoyozuv vaqtida ekranga chizish, turli effektlarni qo‘llash, sichqoncha chertilishi va kursorning yonib-o‘chishi kabilarni hamda funksional klavishlarni ham ishlatish mumkin [2] .

Adobe After Effects – Adobe oilasining boshqa dasturlari kabi Adobe After Effects dasturi ham yuqori darajali mediamahsulotlarni ishlab chiqish imkonini beradi. 2019-yilda ushbu dastur fan va texnika yutuqlari uchun Akademiya mukofotini qo‘lga kiritgan. Dastur asosan kino va reklama sanoatida katta videografika tahririni talab etadigan sohalarda ancha mashhur hisoblanadi. Adobe After Effects dasturida poligrafiya, raqamli fotografiya, raqamli video va audio, 3D-animatsiyalar uchun materiallar yaratish mumkin. Dasturda har qanday elementlar uchun effektlar yaratish, tahrirlash, joy-joyiga qo‘yish va animatsiyalash mumkin. Shu sababli Adobe After Effects - ko‘p maqsadli dasturiy mahsulot hisoblanadi. Poligrafiya va dizaynni jonlantirish, fotosurat yoki raqamli tasvirni qayta ishlash, video va filmlar ishlab chiqishda vizual effektlardan foydalanish, instrumental vositalar imkoniyatini kengaytirish kabi yo‘nalishlar bo‘yicha keng qamrovli foydalanuvchilar uchun mo‘ljallangan [3].

Adobe Premiere Pro – videolarni tahrirlash dasturi bo'lib, undan videomateriallarni ijodiy qayta ishlash uchun zamonaviy vosita sifatida foydalanish mumkinva u real vaqt rejimida (onlayn) ma'lumotlarni qayta ishlashda o'zingizning qisqa videolaringizni qayta ishlashingiz uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi.

Icecream Screen Recorder – ekranning istalgan joyini skrinshot yoki videofayl sifatida suratga olish imkonini beruvchi vosita bo’lib, dastur intuitiv va ulardan foydalanish oson va professional ekranni suratga olish vositalari va opsiyalarining to'liq to'plamini taklif etadi. Ular yordamida veb-darslar, o'yinlar, Skype videolarini HD formatida va boshqa ko'p narsalarni tez va muammosiz yozib olishimiz mumkin.

Movavi Video muharriri – videofayllar bilan ishlash uchun ajoyib dastur. Dasturda videoni qayta ishlashni yakunlash uchun turli xil vositalar, filtrlar va effektlar mavjud. Movavi Video muharriri ovozli fayllarni videoga qo‘shish, subtitrlarni joylashtirish, videoni sifatini yo‘qotmasdan kesib olish yoki yopishtirishga imkon beradi. Dastur kompyuterga yoki boshqa manbalarga ulangan qurilmalardan video va audio yozib olishga qodir. Movavi Video muharriri

www.journal.namdu.uz
ISSN: 2181-0427

ish natijalarini mobil qurilmalar uchun video sifatida eksport qilishga, kerakli audio yoki video formatlarda saqlashga va turli xil video servislarda nashr etishga imkon beradi. Dasturning sosiy xususiyatlar:

- Videoni qayta ishlash uchun filtrlar va effektlar to‘plami;
- Subtitr va musiqiy treklarni qo‘shish;
- Video sozlamalarini sozlash;
- Fayllarni kerakli media formatida saqlash.

Xulosa

Bu kabi dasturlardan foydalanib o‘quvchi va talabalarning mustaqil ta’lim olishi, o‘rganishi va ularning bilimlarini mustahkamlashlari uchun qiziqarli va foydali elektron darsliklar yaratishimiz mumkin bo‘ladi. Yuqoridagi dasturlar orqali mukammal hamda sifatli tayyorlangan videodarsliklar o‘z o‘quvchilarini yo‘qotmaydi va aksincha, dunyoning turli mamlakatlarida tez sur’atlar bilan tarqaladi. Bu esa o‘qituvchining o‘z fani yuzasidan yoki bilim berishi jihatdan bilim samaradorligini o‘shishiga, o‘z ustida ishlashi va ayniqsa o‘quvchilarning masofaviy ta’lim orqali fanlarni mustaqil o‘rganish imkoniyatini yaratadi. Bundan tashqari amaliy, laboratoriya darslarini videoga olgan holda yuqoridagi dasturlar orqali sifatli, qiziqarli va foydali yangi innovatsion darsliklar yaratib o‘quvchilarga berish ularni bilim saviyasini oshirishga hamda mustaqil ta’lim jarayonini sifatli va samarali tashkil etishga juda katta imkoniyat yaratadi hamda fan yuzasidan to‘liq videodarsliklar to‘plamini yaratib, mustaqil ta’lim jarayonida ulardan keng foydalanish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi” Farmoni (Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 29.04.2019y., 06/19/5712/3034-son).
2. D.Ziyadullaev, M.Rahmonov. Ta'lim tizimida skrinshot texnologiyasini qo'llash. TDPU ilmiy axborotlari ilmiy-nazariy jurnali. № 3 (8) 2016 y.
3. Notess Greg R. Screencasting for Libraries // ALA TechSource. Chicago, 2012 y.
4. Создание видео в Camtasia Studio 7 (видео уроки онлайн) Видео Училка https://videouchilka.ru/camtasia-7.html.

www.journal.namdu.uz
ISSN: 2181-0427

18 **Ingliz va o‘zbek maqollaridagi pragmatik intensiyani ifodalash**
Badridinova A.A,..... 298
19 **Abdulla Qodiriyning “O‘tkan kunlar” romani tarjimalarida stilistik vositalarning berilishi**
Xajieva F,G‘aybullayeva S,..... 302
20 **Rus va o'zbek tillari maqol va matallarida gender aspekti**
Musayeva E.K,..... 307
21 **Funksional stilistikadagi zamonaviy yondashuvlar**
Nazarova D.B,..... 311
22 **Logistika terminlarining derivativ tahlili**
Bozorbekov A,..... 315

13.00.00 PEDAGOGIKA FANLARI / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ / PEDAGOGICAL SCIENCES

1 **Rivojlantiruvchi markaz:xalq qo‘shiqlari va o‘yinlari bolalarda milliy g‘urur hissini tarbiyalash vositasi sifatida**
Nazirova G.M,..... 321
2 **Теоретические основы модели инклюзивного образования в республике узбекистан**
Файзиева У.Ю,..... 327
3 **Kimyo fanini o‘qitishda talabalarning intellektual qobiliyatlarini va bili darajalarini rivojlantirish**
Nasriddinovich S,..... 333
4 **Kimyo fanini o‘qitishda talabalarning intellektual imkoniyatlarini rivojlantirish jarayonining konseptual asoslari**
Sadriddin X,..... 336
5 **Mustaqil o‘qitishnda filologik va pedagogik modul tizimining metodik rivojlantirish mexanizmi**
Axmedova M.E,..... 339
6 **Xalq og‘zaki ijodida (ertak, epos, doston) jismoniy baquvvat, har tomonlama yetuk insonlar tasviri**
Aynakulov M.A,..... 344
7 **Yuqori malakali kurashchilarni tayyorlashda va o‘quv mashg‘ulotlarini tashkil etishda pedagogik nazoratning nazariy-metodogik asoslar**
Erimbetov B.K,..... 348
8 **Ta'limda kiberxavfsizlik: o'qituvchilar, ota-onalar va talabalar bilishlari kerak bo‘lgan ko‘rsatmalar**
Bekchonova Sh.B,..... 353
9 **Mustaqil ta’limni tashkil etishda ba’zi amaliy dasturlarning ahamiyati**
Ergashov N.I,..... 360
10 **Yoshlar va zamonaviy jamiyat muammolari**
Turakulova F.A,..... 364

www.journal.namdu.uz
ISSN: 2181-0427